

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
“УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА”
Факультет суспільних і прикладних наук
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчально-методичної роботи
 Ярослав ШТАНЬКО
“_19_”_грудня_2025 р.

ДИФЕРЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань:	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність:	053 Психологія
Освітньо-професійна (освітньо-наукова програма)	«Психологія»
Освітній рівень:	Перший (бакалаврський)
Статус дисципліни:	Обов’язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання:	Українська

Івано-Франківськ

2025

РОЗРОБНИК:

к. психол. н., доцент,
доцент кафедри психології

Олександра Питлюк-Смерчинська

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри психології,
протокол № 5, від 18.12.2025 р.
зав.каф.

Олена Халік

УЗГОДЖЕНО:

Гарант ОПП

Олег Запукхляк

СХВАЛЕНО:

на засіданні Науково-методичної ради, протокол №5 від 19.12.2025 р.

e-mail	oleksandra.pytliuk-smerechynska@ukd.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	Кафедра психології
Посилання на сайт	https://ukd.edu.ua
Сторінка курсу в СДО	https://online.ukd.edu.ua/user/profile.php

ВСТУП

Анотація навчальної дисципліни. Курс «Диференційна психологія» характеризується тісними міждисциплінарними зв'язками із загальною психологією, еволюцією і анатомією нервової системи, психофізіологією та багатьма іншими галузями психологічних наук. Вивчення даного курсу сприяє поглибленому розумінню теоретичних та практичних знань щодо природи індивідуальних відмінностей, співвідношення біологічного та соціального, причин та наслідків індивідуальних відмінностей, особливостей життєдіяльності, розвитку, та адаптивних можливостей людини в залежності від її індивідуальності.

Мета та завдання курсу полягає в розширенні знань слухачів в розумінні суттєвих характеристик, що визначають психологічну своєрідність особистості, у засвоєнні засобів і методів виявлення індивідуальних особливостей і їхнього використання в прикладній діяльності психолога.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Диференційна психологія» є: вивчення методичних і методологічних аспектів визначення індивідуальних відмінностей; формування в студентів знань, умінь і навичок у сфері психології індивідуальних відмінностей (у сенсі диференційної психології); засвоєння студентами засобів і методів виявлення індивідуальних особливостей і їхнього використання в прикладній діяльності; засобів і методів виявлення індивідуальних особливостей і їхнього використання в прикладній діяльності.

У процесі вивчення здобувач освіти повинен **знати**:

- специфіку та методи диференційної психології як окремої галузі психологічного знання;
- теоретичні принципи, що покладені в основу створення тої чи іншої типології;
- індивідуальні особливості когнітивної, афективної сфер, поведінкові реакції, соціальні установки та інші особливості кожного з типів вивчених психологічних класифікацій;
- зв'язок та спадкоємність різних типологій;
- індивідуальні відмінності у пізнавальних процесах, темпераменті, характері, здібностях та інших проявах індивідуальності;

вміти:

- застосовувати теоретичні знання у різних областях суспільного життя: у попередженні, нейтралізації та розв'язанні конфліктів та протиріч, що виникають серед соціальних груп та спільнот;
- формувати конструктивний підхід до оточуючих людей, будувати систему позитивних взаємовідносин;

- визначати індивідуальні особливості людей, належність до того чи іншого психологічного типу;
- давати рекомендації щодо формування індивідуального підходу в роботі з людьми у виробничій сфері, сфері бізнесу, освіти, тощо;
- давати рекомендації щодо врахування індивідуальних відмінностей особистостей у консультуванні;
- використовувати отримані знання у процесі подальшого вивчення спеціальних фахових дисциплін та майбутньої практичної діяльності.

Компетентності та результати навчання, який набувають здобувачі освіти внаслідок вивчення навчальної дисципліни (шифри та зміст компетентностей та програмних результатів навчання вказано відповідно до ОПП «Психологія», введеної в дію ЗВО «Університет Короля Данила» «01» вересня 2024 року).

Шифр та назва компетентності	Шифр та назва програмних результатів навчання
ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	ПРН1.Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ПРН2.Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.
ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	ПРН8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців.
ЗК4.Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним	ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.	ПРН19. Розробляти та впроваджувати психоедукаційні інтервенції, спрямовані на підвищення психологічної грамотності, розвиток життєвих ресурсів і формування навичок самодопомоги в різних вікових та соціальних групах.
ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	
ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії,	
ЗК9 Здатність працювати в команді.	
ЗК 12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.	
СК1.Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології	
СК2.Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ	
СК3.Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема в контексті організації заходів реального втручання)..	
СК4.Здатність самостійно опрацьовувати психологічну інформацію з різних джерел	
СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.	

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.	
СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.	
СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.	
СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	2		
Семестр	4		
Кількість кредитів ЄКТС	3		
Аудиторні навчальні заняття	лекції	22 год.	4 год.
	семінари, практичні	20 год.	4 год.
Самостійна робота		48 год.	96 год.
Форма підсумкового контролю	Екзамен		

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Основи психології, Психологія вікових особливостей особистості, Психофізіологія	Основи психологічного консультування, клінічна психологія

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік тем лекційного матеріалу

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Теоретико-методологічні аспекти вивчення диференційної психології

Тема 1. Диференційна психологія як наука: її предмет, специфіка, історія, методи. (2 год)

Предмет диференційної психології. Становлення диференційної психології як науки. Передісторія диференційної психології. Перші наукові дослідження індивідуальних відмінностей (Ф. Бессель, В. Вундт, Ф. Гальтон). Світові традиції у розвитку диференційної психології. В. Штерн про предмет і завдання диференційної психології. Диференційна психофізіологія як галузь диференційної психології. Специфіка диференційної психології, її зв'язок з іншими науками. Напрями диференційно-психологічних досліджень за В. Штерном. Індивідуальні, типологічні та групові відмінності. Індивідуальність як інтегральне поняття диференційної психології. Методи диференційної психології. Роль спадковості та середовища у формуванні індивідуальності.

Питання для самостійного вивчення. *Історичний аспект розвитку диференційної психології. Становлення концептуальних ідей, завдань і методів диференційної психології. Поняття психологічної норми. Напрями диференційно-психологічних досліджень. Міфи, теоретичні установки й методологічні суперечності диференційної психології. Моделювання та реконструювання у диференційній психології Психогенетичні методи.*

Лонгітюдні методи, генетико-моделюючий методи у диференційній психології. Канали отримання інформації про індивідуальність. Прийоми й способи наукової класифікації в диференційній психології [1], [2],[3].

Тема 2. Природа людської індивідуальності: організм, людина, особистість, індивід, індивідуальність (2 год.)

Поняття організм, індивід, особистість, індивідуальність, їх співвідношення. Структура індивідуальності в психологічних теоріях. Концепція інтегральної індивідуальності В.С. Мерліна. Уточнення структури індивідуальності в сучасних дослідженнях. Механізми функціонування індивідуальності. Принципи, що регулюють цілісність функціонування індивідуальності. Індивідуальний стиль як системоутворюючий чинник

індивідуальності. Середовищні та генетичні детермінанти індивідуальних відмінностей. Біологічні засади природи індивідуальності. Еволюційна точка зору щодо виникнення індивідуальності. Соціальні умови як фактор індивідуального розвитку особистості: вплив сімейного середовища, суспільства, соціокультурного контексту життя людини. Генотип-середовищні співвідношення в індивідуальному розвитку.

Питання для самостійного вивчення. *Природа людської індивідуальності. Взаємодія середовища та спадковості. Сучасне розуміння спадковості та середовища, найбільш поширені помилки. Організм як тілесний чинник індивідуальності, індивід як формально-динамічна характеристика особистості, особистість – психологічний носій соціальних властивостей, індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини. Диференційно-психофізіологічний підхід до проблеми детермінації індивідуальних відмінностей. Системна психофізіологія – новий погляд на природу індивідуальності. [2],[4].*

Тема 3. Темперамент як інтеграційна основа індивідуальності (2 год)

Історія вчення про темперамент – пошук біологічних основ темпераменту (Гіппократ – Галлен, П. Лесгафт, А. Фур'є, П. Блонський, Б. Завадовський та ін). Формальний опис класичної типології І. Кантом: темпераменти діяльності та темпераменти почуттів. Енергетична теорія темпераменту В. Вундта. Конституційні теорії темпераменту К. Сіго, Е. Кречмера, У. Шелдона. Аналіз конституційних відмінностей за біографічними даними. Факторні дослідження темпераменту. Дослідження Г. Хейманса і Е. Вірси. Фактори темпераменту за Дж. Гілфордом, К. Лоуеллом, Л. Терстоном, А. Бассом. Ознаки темпераменту за А. Бассом і Р. Пломінім. Факторне дослідження темпераменту Г. Айзенком. Співставлення моделей Е. Кречмера та К. Юнга. Загальна характеристика диференційно-психофізіологічних досліджень. Темперамент і вища нервова діяльність за І.П. Павловим. Структура темпераментних властивостей та 12-мірна класифікація властивостей нервової системи. Первинні і вторинні властивості нервової системи. Психофізіологічна школа В.С. Мерліна: біологічна основа, ознаки, властивості і типи темпераменту. Структура формально-динамічних властивостей темпераменту. Дослідження взаємозв'язку властивостей темпераменту з властивостями нервової системи (В.С. Мерлін, Г. Айзенк, Е.П. Ільїн, В.Д. Небиліцин). Вивчення темпераменту у школі Я. Стреляу. Реактивність і активність як характеристики енергетичного рівня поведінки. Властивості темпераменту та особистісні якості. Модифікуючий вплив темпераменту на виховання особистості.

Питання для самостійного вивчення. *Співвідношення тілобудови, темпераменту і характеру в теорії Е. Кречмера. Генетична теорія типів темпераменту К. Конрада. Критичні зауваження до конституційних і*

генетичних теорій. Описова теорія темпераменту Хейманса і Вірси. Факторні теорії темпераменту. Психологічні теорії темпераменту. Співвідношення темпераменту та характеру [2], [5].

Тема 4. Диференціація характеру (2 год.)

Теоретичні та емпіричні класифікації особистості і характеру. Особливості типологічного підходу у вивченні особистості. Класифікація особистостей О.Ф. Лазурського. Поняття про ендопсихіку та екзопсихіку. Поділ особистостей за психічним рівнем, ознаки підвищення психічного рівня. Співвідношення між ендо- та екзопсихікою на різних рівнях. Характеристика чистих типів нижчого, середнього та вищого психічних рівнів. Психологічні типи за К. Юнгом. Поняття про екстраверсію та інтроверсію. Характеристика психологічних типів: мисленнєвих, почуттєвих, відчуттєвих, інтуїтивних. Теорія акцентуованих особистостей К. Леонгарда. Типи акцентуацій характеру за К. Леонгардом. Змішані типи акцентуацій. Психоаналітична класифікація характерів Н. Мак-Вільямс. Поняття характеру у психоаналітичній традиції. Механізм психологічного захисту як найважливіший критерій психоаналітичної діагностики. Типи організації характерів (нарцисичний, obsесивно-компульсивний, депресивний, маніакальний, шизоїдний, параноїдний, істеричний, мазохістичний, асоціальний).

Питання для самостійного вивчення. *Диференціація характеру. Місце характеру в структурі індивідуальності. Диференційно-психологічний аналіз структурних компонентів характеру. Я-концепція. Самооцінка. Саморегуляція–наполегливість–воля. Система базових орієнтацій. Стратегії віддання переваги й образ-Я. Характер як відповідь особистості на фрустрації. Формування характеру. Типологія характеру Р. Хейманса–Р. Ле Сенна. Властивості і типи. Клініко-екзистенційна типологія характеру. Психоаналітична діагностика Ненсі Мак-Вільямс [1], [8].*

Тема 5. Диференційна психологія здібностей та інтелекту.

Психодіагностичні інструменти здібностей та інтелекту (2 год)

Два підходи у вивченні здібностей: особистісно-діяльнісний та функціонально-генетичний. Здібності, обдарованість, талант, геніальність. Співвідношення понять «здібності» та «якості». Загальні та спеціальні здібності. Уявлення про інтелект, його структуру та індивідуальні відмінності в інтелекті. Дослідження взаємозв'язку показників загальних здібностей (пам'яті, інтелекту), академічної успішності із загальними властивостями ВНД та із спеціально людськими типами ВНД (розумовим, художнім, середнім). Творчі здібності, їх структура. Функціональна симетрія-асиметрія півкуль у людей з

особливими здібностями. Математичні здібності. Структура математичних здібностей. Дослідження взаємозв'язку показників математичних здібностей із загальними властивостями ВНД із спеціально людськими типами ВНД. Два типи математичних здібностей – геометрична інтуїція та абстрактно-алгебраїчна конструкція. Мовні здібності. Типи мовних здібностей: комунікативно-мовний та когнітивно-лінгвістичний. Ознаки мовних здібностей. Характеристика тестологічних підходів до інтелекту. Становлення тестологічного підходу до інтелекту. Однофакторний підхід до інтелекту (К. Спірмен, Р.Б. Кеттелл, Дж. Равен, Ф. Вернон, Л. Хамфрейс, Д. Векслер). Багатофакторні теорії інтелекту (Л. Терстоун, Дж. Гілфорд, Р. Мейлі, Дж. Керрол). Експериментально-психологічні теорії інтелекту

Питання для самостійного вивчення. *Здібності в структурі індивідуальності. Загальна характеристика теорій інтелекту. Джерела варіативності інтелекту. Типи інтелектуальної обдарованості. Психічні механізми компетентності, таланту і мудрості. Розумова відсталість і деменція. Передумови геніальності в працях В.П. Ефрoїмсона. Диференційно-психологічні характеристики здібностей та інтелекту. Проблема задатків, здібностей та інтелекту в диференційній психології. Історія досліджень і розвиток проблематики психології здібностей. Основні проблеми й суперечності дослідження інтелектуальних здібностей. Загальний інтелект і шкільна успішність. Спадковість і середовище в детермінації інтелектуальних відмінностей. Інтелект у структурі індивідуальних властивостей. [2],[5], [6], [8].*

Тема 6. Когнітивні стилі з погляду диференційної психології (2 год)

Становлення проблематики стильових характеристик Індивідуальності. Теоретичні витoki стильового підходу. Теорія психологічної диференціації. Теорія когнітивних контролів і когнітивного темпу. Психологічна характеристика основних когнітивних стилів. Полезалежність–полenezалежність. Вузкий–широкий діапазон еквівалентності. Ригідний–лабільний (гнучкий) пізнавальний контроль. Толерантність до нереалістичного досвіду. Вузкість–широкість сканування. Загострювання–згладжування. Імпульсивність–рефлексивність. Конкретна–абстрактна концептуалізація. Когнітивна простота–складність. Проблема взаємозв'язку когнітивних стилів. Співвідношення продуктивних і стильових аспектів інтелектуальної діяльності. Когнітивні стилі в структурі індивідуальності.

Питання для самостійного вивчення. *Специфічні особливості відчуттів людини. Диференційна характеристика сприймання. Міжіндивідні відмінності у сенсомоторній сфері. Відмінності в людській пам'яті як аспект дослідження диференційної психології. Диференційний аналіз мислительних*

процесів особистості. Індивідуальні відмінності в образній сфері. Своєрідність уявлення особистості як аспект вивчення диференційної психології. Диференційні особливості мовленнєвої діяльності. Індивідуальні типи та особливості уваги. Диференційний аналіз емоційно-вольової сфери особистості.

Види емоцій та їх диференційний аналіз. Специфічні особливості переживань та їх характеристика. Індивідуальні стилі емоційного реагування. Регуляція станів суб'єктів за різними типологічними особливостями. Проблеми дослідження волі в диференційній психології. Індивідуальні особливості виховання та розвитку вольової активності людини.[1],[5].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Психологічний аналіз диференційних координат особистості

Тема 7. Стиль як вимір індивідуальності. (2 год)

Огляд проблематики стилю в психології. Індивідуальний стиль діяльності. Загальна теорія стилю людини в психологічних концепціях. Конттури загальної теорії стилю. Єдина концепція стилю людини. Стильові метаморфози. Інтерпретація гіпотези про внутрішній і зовнішній статус стилю. Стиль у структурі індивідуальності. Стиль людини: структура і функції. Стильова сфера: внутрішній контур. Стильова сфера: зовнішній контур. Типологія стильової поведінки. Я-концепція як основа життєвого стилю. Поняття психологічного подолання (coping strategies) і його варіації. Стиль життя і самоактуалізація

Питання для самостійного вивчення. *Історія дослідження стилю в психології. Теоретичні підходи до визначення природи стилю в диференційній психології. Поняття індивідуального стилю діяльності та його компоненти. Поняття когнітивного стилю. Види когнітивних стилів. Стиль життя. Стиль діяльності та її ефективність. Стилi керівництва, зв'язок з особистісними якостями. Стилi спілкування. Стилi самопрезентації. Стилi виховання. Стилi любові. [3],[8].*

Тема 8. Диференційна специфіка феномену креативності (2 год.)

Феноменологія креативності. Проблема здібності до творчості. Концепція редукції творчості до інтелекту. Концепція взаємозв'язку креативності й інтелекту М. Воллаха і Н. Когана. Аналіз концептуальних підходів до креативності. На межі божевілля чи геніальність. Творчість як форма душевного розладу. Творчість як форма унікального самовираження. Обдарованість, талановитість, геніальність – у чому Відмінність. Механізми креативності. Інтуїція як механізм творчості. Життєвий шлях творчої особистості. Портрет генія. Конструктивні тенденції індивідуальності. Креативність, її діагностика і можливість розвитку.

Питання для самостійного вивчення. *Механізми психомоторного втілення задумів. Єдність думки і живого руху. Універсальність психомоторики. Будова психомоторики. Будова регуляторів психомоторної дії. Види регуляції живих рухів і дій. Порівняння, оцінки та судження - діалоги в дії. Механізми регуляції психомоторної дії. Регулятори психомоторики. Регуляція рухів почуваннями. Регуляція рухів предметом. Регуляція рухів образом. Регуляція дії думкою. Регуляція дій символом.*[2],[3].

Тема 9. Статеві відмінності та особливості гендерної поведінки. Психодіагностика статевих відмінностей. (2 год)

Біологічна та психологічна статі. Теорії розвитку статевої ідентичності. Еволюційна теорія статі В.О. Геодакяна. Етологія статі. Фактор статі та психіка. Статеворольова поведінка особистості. Статі в структурі індивідуальності. Статеві відмінності у прояві властивостей нервової системи і темпераменту. Статеві відмінності в емоційній сфері. Відмінності у здібностях чоловіків і жінок. Особистісні відмінності чоловіків і жінок. Гендерні особливості поведінки. Статі у структурі індивідуальності. Теорії розвитку статевої ідентичності. Нейроандрогенетична теорія Л. Елліса. Міжстатеві відмінності в психологічних якостях. Аналіз психометричних досліджень міжстатевих відмінностей у когнітивних процесах та інтелектуальних здібностях.

Питання для самостійного вивчення. *Порівняльна характеристика статевих та гендерних відмінностей, джерела формування. Теорії психологічної статі. Психологічний зміст еволюційної теорії статі. Статевий диморфізм, статевий дипсихізм та статевий дихроморфізм. Програми поведінки психофізіології статі для визначення динаміки і змісту життєдіяльності людини. Використання етології статі для побудови і руйнування міжстатевих психологічних бар'єрів. Психологічні відмінності між чоловіками і жінками, що достовірно підтверджені в галузі інтелектуальних здібностей, темпераменту, рис особистості. Основні тенденції порушення фізичного і психічного здоров'я в чоловічій і жіночій підвибірці* [2],[8].

Тема 10. Диференційно-психологічний підхід до вивчення професійної діяльності. Психодіагностика профорієнтації особистості (2 год.)

Професійна орієнтація як вимір ментальних характеристик індивідуальності: проблема вибору професії. Професійна адаптація осіб з різними типологічними особливостями. Принципи прогнозування ефективності діяльності за типологічними особливостями. Професійноважливі якості та здібності. Характеристика стилів професійної діяльності. Професійна самореалізація чоловіків та жінок. Професійна деформація особистості як

диференційно- психологічна проблема. Дослідження ефективності виконання різних видів діяльності в залежності від типологічних особливостей ВНД: ефективність монотонної діяльності, діяльності в екстремальних ситуаціях, управлінської діяльності, артистичної, професійної інтелектуальної діяльності, групової діяльності. Професійні типології. Професійні інтереси та їх діагностика. Професійна самореалізація чоловіків і жінок.

Питання для самостійного вивчення. *Взаємодія психології праці і диференційної психології. Класифікація професій і професіографія. Особистісні передумови професійної компетентності. Стратегії життєвого успіху і мотивація досягнення. Спрямованість особистості в структурі індивідуальності. Становлення індивідуального стилю діяльності [2],[3].*

Тема 11. Соціально-етнічні аспекти диференційної психології. (2 год)

Орієнтації особистості та стратегії спілкування. Стель спілкування в структурі індивідуальності. Стили лідерства. Лідер: психологічний тип і стиль керівництва. Стили педагогічного спілкування. Стили батьківського виховання. Соціально значуща діяльність і її варіації. Варіативність асоціальної поведінки. Варіації моральної свідомості. Особливості моральної свідомості чоловіків і жінок. Соціоекономічний статус індивідуальності. Критерії відмінностей між соціальними групами. Екологія індивідуального розвитку. Вплив статусного рівня на інтелект. Якість життя: освіта, наявність і складність роботи, гроші і здоров'я. Прагнення до досягнень у контексті соціальної стратифікації. Раси, нації, етноси у світлі крос-культурних досліджень. Крос-культурна психологія. Предмет диференційної крос-культурної психології. Мета й переваги крос-культурних досліджень. Виокремлення крос-культурних змінних. Загальнокультурна та культуроспецифічна системи координат: еміка й етика. Крос-культурна психологічна оцінка. Культурно вільні тести. Культурні відмінності. Культурний детермінізм. Культуроспецифічні розлади. Культур-шок. Соціокультурна детермінація індивідуальних відмінностей. Соціокультурна координата індивідуальності. Крос-культурні дослідження фізичного розвитку, психічних процесів і особистості. Виховання в контексті культури. Етнічна самосвідомість та етнічні переваги. Національний характер.

Питання для самостійного вивчення. *Критерії відмінностей між соціальними групами. Поняття соціальної стратифікації, її вплив на сімейне середовище. Детермінація індивідуальних відмінностей якістю життя соціальних груп. Диференціально-психологічні характеристики груп та розвиток індивідуальності. Показники соціально-психологічних характеристик людей з різних класів. Культурні відмінності та їх вияви. Раси та етноси. Кроскультурні дослідження фізичного розвитку, психічних процесів та особистості. Виховання в контексті культури. Етнічна самосвідомість та етнічні переваги індивідуальності. Етнічні сім'ї та виховання дітей.*

Громадська діяльність та класові відмінності. Класові відмінності та соціальна адаптація. Інтереси та установки різних людей. Диференціація форм девіантної поведінки. Передумови особистісних деформацій. Делінквентність особистості як аспект дослідження диференційної психології. Диференційні характеристики центральних утворень кримінальної особистості (за А. О. Реаном). Деструктивні тенденції індивідуальності. Форми індивідуальної дезадаптації. [1],[3].

Зміст семінарських занять

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Теоретико-методологічні аспекти вивчення диференційної психології

Тема 1. Диференційна психологія як наука: її предмет, специфіка, історія, методи. (2 год)

Диференційна психологія як наука. Історичний аспект розвитку диференційної психології. Аналіз перших наукових досліджень індивідуальних відмінностей (Ф. Бессель, В. Вундт, Ф. Гальтон). Специфіка диференційної психології, її зв'язок з іншими науками. Напрями диференційно-психологічних досліджень за В. Штерном. Порівняльна характеристика індивідуальних, типологічних та групових відмінностей. Індивідуальність як інтегральне поняття диференційної психології. Методи диференційної психології. Роль спадковості та середовища у формуванні індивідуальності. Поняття психологічної норми. Напрями диференційно-психологічних досліджень. Міфи, теоретичні установки й методологічні суперечності диференційної психології. Моделювання та реконструювання у диференційній психології Психогенетичні методи.

Лонгітюдні методи, генетико-моделюючий методи у диференційній психології. Канали отримання інформації про індивідуальність. Прийоми й способи наукової класифікації в диференційній психології.

Завдання для самостійної роботи. *Дослідити основні теоретичні підходи в розвитку вчення про індивідуальність як інтегральне поняття диференційної психології. Написати есе, та проаналізувати, як кожен з цих підходів впливає на сучасні дослідження та практичне використання методологічних знань в галузі. Створити інтерактивну презентацію або відео розповідь про основні течії диференційної психології. [1], [2],[3] [11].*

Тема 2. Природа людської індивідуальності: організм, людина, особистість, індивід, індивідуальність (2 год.)

Порівняльна характеристика понять: організм, індивід, особистість, індивідуальність, їх співвідношення. Структура індивідуальності в психологічних теоріях. Концепція інтегральної індивідуальності В.С. Мерліна. Індивідуальний стиль як системоутворюючий чинник індивідуальності. Середовищні та генетичні детермінанти індивідуальних відмінностей. Біологічні засади природи індивідуальності. Еволюційні теорії щодо виникнення індивідуальності. Вплив сімейного середовища, суспільства, соціокультурного контексту життя людини на формування індивідуальності. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей. Диференційно-психофізіологічний підхід до проблеми детермінації індивідуальних відмінностей. Системна психофізіологія – новий погляд на природу індивідуальності.

Завдання для самостійної роботи. *Дослідити основні теоретичні підходи вивчення середовищних та генетичних детермінант індивідуальних відмінностей. Результати дослідження оформити у вигляді есе. Створити інтерактивну презентацію або відео розповідь про основні методи дослідження в диференційній психології. [1], [2],[3] [11].*

Тема 3. Темперамент як інтеграційна основа індивідуальності. (2 год)

Огляд становлення вчення про темперамент (Гіппократ – Галлен, П. Лесгафт, А. Фур'є, П. Блонський, Б. Завадовський та ін). Огляд класичної типології темпераменту та діяльності за І. Кантом. Сутність енергетичної теорії темпераменту В. Вундта. Огляд конституційних теорій темпераменту К. Сіго, Е. Кречмера, У. Шелдона. Факторні дослідження темпераменту. Дослідження Г. Хейманса і Е. Вірсьми. Фактори темпераменту за Дж. Гілфордом, К. Лоуеллом, Л. Терстоном, А. Бассом. Ознаки темпераменту за А. Бассом і Р. Пломінім. Факторне дослідження темпераменту Г. Айзенком. Співставлення моделей Е. Кречмера та К. Юнга. Темперамент і вища нервова діяльність за І.П. Павловим. Структура темпераментних властивостей та 12-мірна класифікація властивостей нервової системи. Первинні і вторинні властивості нервової системи. Психофізіологічна школа В.С. Мерліна: біологічна основа, ознаки, властивості і типи темпераменту. Структура формально-динамічних властивостей темпераменту. Дослідження взаємозв'язку властивостей темпераменту з властивостями нервової системи (В.С. Мерлін, Г. Айзенк, Е.П. Ільїн, В.Д. Небиліцин). Вивчення темпераменту у школі Я. Стреляу. Властивості темпераменту та особистісні якості. Модифікуючий вплив темпераменту на виховання особистості. Генетична теорія типів темпераменту К. Конрада. Критичні зауваження до конституційних і генетичних теорій. Співвідношення темпераменту та характеру.

Завдання для самостійної роботи. *Здійснити самоаналіз темпераментної структури особистості за методиками: тест Айзенка, тест*

Хейманса на визначення темпераменту та соціотипу особистості, формула темпераменту Белова, особистісний опитувальник Майєрс-Бріггс. Описати власний тип особистості за підходом “ Великої п’ятірки”. Описати результати у вигляді висновків та рекомендацій. Розглянути різні аспекти самодосліджень, самопізнання, в контексті вивчення темпераменту, його впливові на поведінку, у процесі життєдіяльності особистості. [2],[3] [5], [11].

Тема 4. Диференціація характеру (2 год.)

Теоретичні та емпіричні класифікації особистості і характеру. Класифікація особистостей О.Ф. Лазурського. Поняття про ендопсихіку та екзопсихіку. Співвідношення між ендо- та екзопсихікою на різних рівнях. Психологічні типи за К. Юнгом. Поняття про екстраверсію та інтроверсію. Характеристика психологічних типів: мисленнєвих, почуттєвих, відчуттєвих, інтуїтивних. Теорія акцентуйованих особистостей К. Леонгарда. Психоаналітична класифікація характерів Н. Мак-Вільямс. Поняття характеру у психоаналітичній традиції. Механізм психологічного захисту як найважливіший критерій психоаналітичної діагностики. Типи організації характерів (нарцисичний, obsесивно-компульсивний, депресивний, маніакальний, шизоїдний, параноїдний, істеричний, мазохістичний, асоціальний). Диференціація характеру. Місце характеру в структурі індивідуальності. Диференційно-психологічний аналіз структурних компонентів характеру. Я-концепція. Самооцінка. Саморегуляція—наполегливість—воля. Формування характеру. Типологія характеру Р. Хейманса—Р. Ле Сенна. Клініко-екзистенційна типологія характеру.

Завдання для самостійної роботи. *Опишіть гіпотетичний кейс (або використайте приклад із літератури/кіно), де одна й та сама риса характеру (наприклад, педантичність) проявляється на трьох рівнях:*

1. **Норма:** (напр. людина просто охайна).
2. **Акцентуація:** (людина відчуває дискомфорт, якщо речі стоять не на своїх місцях, але може це контролювати).
3. **Психопатія (розлад особистості):** (людина впадає в агресію або не може вийти з дому годинами через нав'язливі ритуали перевірки речей, що руйнує її життя).

Результати роботи оформіть у вигляді письмової доповіді [2],[3],[11].

Тема 5. Диференційна психологія здібностей та інтелекту (2 год)

Порівняльна характеристика понять: здібності, обдарованість, талант, геніальність. Співвідношення понять «здібності» та «якості». Загальні та

спеціальні здібності. Уявлення про інтелект, його структуру та індивідуальні відмінності в інтелекті. Функціональна симетрія-асиметрія півкуль у людей з особливими здібностями. Математичні здібності, структура математичних здібностей. Мовні здібності, типи мовних здібностей: комунікативно-мовний та когнітивно-лінгвістичний. Характеристика тестологічних підходів до інтелекту. Однофакторний підхід до інтелекту (К. Спірмен, Р.Б. Кеттелл, Дж. Равен, Ф. Вернон, Л. Хамфрейс, Д. Векслер). Багатофакторні теорії інтелекту (Л. Терстоун, Дж. Гілфорд, Р. Мейлі, Дж. Керрол). Експериментально-психологічні теорії інтелекту. Загальна характеристика теорій інтелекту. Джерела варіативності інтелекту. Типи інтелектуальної обдарованості. Психічні механізми компетентності, таланту і мудрості. Розумова відсталість і деменція. Передумови геніальності в працях В.П. Ефроїмсона. Стійкість інтелектуальних вимірювань. Загальний інтелект і шкільна успішність. Спадковість і середовище в детермінації інтелектуальних відмінностей.

Завдання для самостійної роботи. Здійснити самоаналіз здібностей та інтелекту за методиками: тест на оперативні та аналітичні здібності, тест “Прогресивні матриці Равена”, інтелектуальний тест Айзенка, Описати результати у вигляді висновків та рекомендацій. Розглянути різні аспекти самодосліджень, самопізнання, в контексті вивчення здібностей та інтелекту, їх вплив на поведінку, у процесі життєдіяльності особистості [2],[3],[6],[11].

Тема 6. Когнітивні стилі з погляду диференційної психології. Психодіагностика когнітивної сфери особистості (2 год)

Теоретичні витоки стильового підходу. Теорія психологічної диференціації. Теорія когнітивних контролів і когнітивного темпу. Психологічна характеристика основних когнітивних стилів. Полезалежність–полenezалежність. Проблема взаємозв’язку когнітивних стилів. Співвідношення продуктивних і стильових аспектів інтелектуальної діяльності. Когнітивні стилі в структурі індивідуальності. Специфічні особливості відчуттів людини. Диференційна характеристика сприймання. Міжіндивідні відмінності у сенсомоторній сфері. Відмінності в людській пам’яті як аспект дослідження диференційної психології. Диференційний аналіз мислительних процесів особистості. Індивідуальні відмінності в образній сфері. Своєрідність уявлення особистості як аспект вивчення диференційної психології. Диференційні особливості мовленнєвої діяльності. Індивідуальні типи та особливості уваги. Диференційний аналіз емоційно-вольової сфери особистості. Індивідуальні стилі емоційного реагування. Регуляція станів суб’єктів за різними типологічними особливостями. Індивідуальні особливості виховання та розвитку вольової активності людини.

Завдання для самостійної роботи. Підібрати діагностичний інструментарій для дослідження когнітивної структури особистості. Розробити інструкцію процедури дослідження та представлення результатів клієнту. Скласти особистий когнітивний профіль, визначити основні чинники, що впливають на поведінку та діяльність, розробити рекомендації для розвитку особистої когнітивної сфери [2],[3],[11].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Психологічний аналіз диференційних координат особистості

Тема 7. Стиль як вимір індивідуальності. (2 год)

Загальна теорія стилю людини в психологічних концепціях. Стиль у структурі індивідуальності. Стиль людини: структура і функції. Стильова сфера: внутрішній контур, зовнішній контур. Типологія стильової поведінки. Я-концепція як основа життєвого стилю. Поняття психологічного подолання (coping strategies) і його варіації. Стиль життя і самоактуалізація. Історія дослідження стилю в психології. Поняття когнітивного стилю, види когнітивних стилів. Поняття про особистісний стиль життя. Стиль діяльності та її ефективність. Стили керівництва, зв'язок з особистісними якостями. Стили спілкування. Стили самопрезентації. Стили виховання. Стили любові.

Завдання для самостійної роботи. Підібрати діагностичний інструментарій для дослідження стильової структури особистості. Розробити інструкцію процедури дослідження та представлення результатів клієнту. Скласти особистий стильовий профіль, визначити основні чинники, що впливають на поведінку та діяльність [2],[4].

Тема 8. Диференційна специфіка феномену креативності (2 год.)

Аналіз основних теорій креативності. Концепція взаємозв'язку креативності й інтелекту М. Воллаха і Н. Когана. Творчість як форма душевного розладу. Творчість як форма унікального самовираження. Обдарованість, талановитість, геніальність – порівняльна характеристика. Інтуїція як механізм творчості. Життєвий шлях творчої особистості. Портрет генія. Креативність, її діагностика і можливість розвитку. Механізми психомоторного втілення задумів. Єдність думки і живого руху. Регуляція дії думкою. Регуляція дій символом. Рекомендації батькам у вихованні обдарованої дитини.

Завдання для самостійної роботи. Проаналізувати механізм формування творчого потенціалу, передумов та основ творчої діяльності на прикладі однієї із творчих особистостей (художник, письменник, композитор, винахідник, науковець). Представити висновки у вигляді презентації. Підібрати психологічні інструменти розвитку креативності. [6], [11].

Тема 9. Статеві відмінності та особливості гендерної поведінки. Психодіагностика статевих відмінностей. (2 год)

Теорії розвитку статевої ідентичності. Біологічна та психологічна стать. Теорії розвитку статевої ідентичності. Еволюційна теорія статі В.О. Геодакяна. Нейроандроогенетична теорія Л. Елліса. Статеворольова поведінка особистості. Стать в структурі індивідуальності. Статеві відмінності у прояві властивостей нервової системи і темпераменту. Статеві відмінності в емоційній сфері. Відмінності у здібностях чоловіків і жінок. Особистісні відмінності чоловіків і жінок. Гендерні особливості поведінки. Аналіз психометричних досліджень міжстатевих відмінностей у когнітивних процесах та інтелектуальних здібностях. Психологічний зміст еволюційної теорії статі. Статевий диморфізм, статевий дипсихізм та статевий дихрономорфізм. Основні тенденції порушення фізичного і психічного здоров'я в чоловічій і жіночій підвибірці.

Завдання для самостійної роботи. *Практичне завдання: Інтерв'ю з представником будь якої гендерної групи; дослідити індивідуальні способи гендерної соціалізації, інструменти адаптації респондента. Самоаналіз особистих гендерних адаптаційних особливостей: Есе на тему "Мої гендерні адаптаційні особливості та прийоми адаптації [1], [7].*

Тема 10. Диференційно-психологічний підхід до вивчення професійної діяльності. Психодіагностика профорієнтації особистості (1 год.)

Значення професійної орієнтації як виміру ментальних характеристик індивідуальності: проблема вибору професії. Взаємодія психології праці і диференційної психології. Професійна адаптація осіб з різними типологічними особливостями. Принципи прогнозування ефективності діяльності за типологічними особливостями. Професійна самореалізація чоловіків та жінок. Професійна деформація особистості як диференційно-психологічна проблема. Дослідження ефективності виконання різних видів діяльності в залежності від типологічних особливостей ВНД: ефективність монотонної діяльності, діяльності в екстремальних ситуаціях, управлінської діяльності, артистичної, професійної інтелектуальної діяльності, групової діяльності. Професійні типології. Професійні інтереси та їх діагностика. Класифікація професій і професіографія. Особистісні передумови професійної компетентності. Стратегії життєвого успіху і мотивація досягнення.

Завдання для самостійної роботи. *Практичне завдання: розробити професіограму психолога у різних сферах його професійної діяльності (за вибором). Аналіз методик профорієнтації [2], [8].*

Тема 11. Соціально-етнічні аспекти диференційної психології. (1 год)

Стиль спілкування в структурі індивідуальності. Стили лідерства, психологічний тип і стиль керівництва. Порівняльна характеристика стилів лідерства та керівництва (за К.Левіном та Л.І. Уманьким). Стили педагогічного

спілкування. Стилi батьківського виховання. Варіативність асоціальної поведінки. Критерії відмінностей між соціальними групами. Екологія індивідуального розвитку. Вплив статусного рівня на інтелект. Якість життя: освіта, наявність і складність роботи, гроші і здоров'я. Прагнення до досягнень у контексті соціальної стратифікації. Крос-культурна психологія, предмет диференційної крос-культурної психології. Мета й переваги крос-культурних досліджень. Культурний детермінізм. Виховання в контексті культури. Етнічна самосвідомість та етнічні переваги. Національний характер. Етнічна самосвідомість та етнічні переваги індивідуальності. Інтереси та установки різних людей. Диференціація форм девіантної поведінки. Передумови особистісних деформацій. Делінквентність особистості як аспект дослідження диференційної психології. Диференційні характеристики центральних утворень кримінальної особистості (за А. О. Реаном). Деструктивні тенденції індивідуальності. Форми індивідуальної дезадаптації.

Завдання для самостійної роботи. Підготувати розповідь-психоедукацію за наступними темами: “Диференційний аналіз девіантної особистості”, “Людська природа в культурних відмінностях”, “Вплив сімейного фактора на індивідуальні відмінності”, “Вплив культурних установок на розвиток індивідуальності” [1], [2].

Зміст самостійної роботи здобувачів

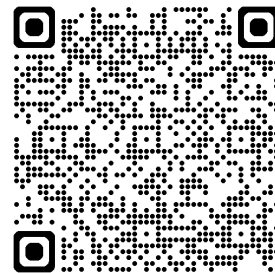
Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни:

Найменування видів робіт	Розподіл годин за формами навчання	
	денна	заочна
Самостійна робота, год, у т.ч.:	48	96
Опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	11	4
Підготовка до практичних занять та контрольних заходів	10	4
Підготовка звітів з практичних робіт	-	-
Підготовка до поточного контролю	5	5
Опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	22	86

ПОЛІТИКА КУРСУ

1) щодо системи поточного і підсумкового контролю

Організація поточного та підсумкового семестрового контролю знань студентів, проведення практик та атестації, переведення показників академічної успішності за 100-бальною шкалою в систему оцінок за національною шкалою здійснюється згідно з “Положенням про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти”. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

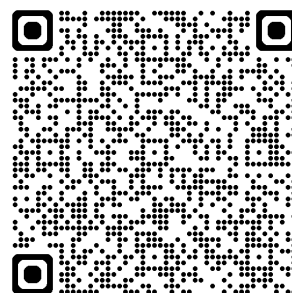
2) щодо оскарження результатів контрольних заходів

Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження оцінки з дисципліни отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до «Положення про політику та врегулювання конфліктних ситуацій». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

3) щодо відпрацювання пропущених занять

Згідно “Положення про організацію освітнього процесу” здобувач допускається до семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни (семестрового екзамену, диференційованого заліку), якщо він виконав усі види робіт, передбачені на семестр навчальним планом та силабусом/робочою програмою навчальної дисципліни, підтвердив опанування на мінімальному рівні результатів навчання (отримав ≥ 35 бали), відпрацював визначені індивідуальним навчальним планом всі лекційні, практичні, семінарські та лабораторні заняття, на яких він був відсутній. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

4) щодо дотримання академічної доброчесності

“Положення про академічну доброчесність” закріплює моральні принципи, норми та правила етичної поведінки, позитивного, сприятливого, доброчесного освітнього і наукового середовища, професійної діяльності та професійного спілкування спільноти Університету, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

5) щодо використання штучного інтелекту

“Положення про академічну доброчесність” визначає політику щодо використання технічних засобів на основі штучного інтелекту в освітньому процесі. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#). “Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації академічних творів” містить рекомендації щодо використання в

академічних текстах генераторів на основі штучного інтелекту. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

6) щодо використання технічних засобів в аудиторії та правила комунікації

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правотису, отримання довідкової інформації тощо). На гаджетах повинен бути активований режим «без звуку» до початку заняття. Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо. Під час виконання заходів контролю використання гаджетів заборонено (за винятком, коли це передбачено умовами його проведення). У разі порушення цієї заборони результат анулюється без права перескладання. Ознайомитись з відповідним документом можна за [посиланням](#).

Комунікація відбувається через електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle.

7) щодо зарахування результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти

Процедури визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти визначаються «Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

Комунікація відбувається через електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни застосовується комплекс методів для організації навчання студентів з метою розвитку їх логічного та абстрактного мислення, творчих здібностей, підвищення мотивації до навчання та формування особистості майбутнього фахівця.

Програмний результат навчання	Метод навчання	Метод оцінювання
ПРН1.Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання	бесіда бесіда-діалог аналітичний	усний контроль програмований контроль
ПРН2.Розуміти закономірності та особливості розвитку і	бесіда; бесіда-діалог; аналітичний;	самооцінювання

функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань	комп'ютерні і мультимедійні методи індуктивний; бесіда мозковий штурм	
ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.	комп'ютерні і мультимедійні методи індуктивний; аналітичний; дослідницький	письмовий контроль
ПРН8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців.	порівняльний; аналітичний	самооцінювання
ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.	синтетичний	поточний контроль
ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.	репродуктивний; проблемно-пошуковий	поточний контроль
ПРН19. Розробляти та впроваджувати психоедукаційні інтервенції, спрямовані на підвищення психологічної грамотності, розвиток життєвих ресурсів і формування навичок самопомоги в різних вікових та соціальних групах.	репродуктивний	самооцінювання

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Вид	Зміст	% від загальної оцінки	Бал	
			min	max
Поточні контрольні заходи	всього	60	35	60
Підсумкові контрольні заходи	екзамен	40	25	40
Всього:	-	100	60	100

Процедура проведення контрольних заходів, а саме поточного контролю знань протягом семестру та підсумкового семестрового контролю, регулюється «Положенням про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу студентів».

Фіксація **поточного** контролю здійснюється в “Електронному журналі обліку успішності академічної групи” на підставі чотирибальної шкали – “2”; “3”; “4”; “5”. У разі відсутності студента на занятті виставляється “н”. За результатами поточного контролю у Журналі, автоматично визначається підсумкова оцінка, здійснюється підрахунок пропущених занять.

Критерії оцінювання відповіді на практичному занятті:

Кількість балів	Характеристика
-----------------	----------------

5 балів	Здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Ініціативне та творче ставлення до виконання різних типів завдань. Правильно виконує усі завдання. Здобувач освіти володіє всіма необхідними практичними навичками.
4 бали	В більшій мірі володіє навчальним матеріалом, але може допускати незначні помилки під час усних виступів та письмових відповідей, використовує лише обов'язкову літературу, недостатньо аргументує думку, розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань не повною мірою, допускаючи при цьому окремі неточності. Здобувач володіє більшістю необхідних практичних навичок.
3 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, з помилками (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Здобувач володіє менш як половиною необхідних практичних навичок.
2 бали	Поверхнево володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, пояснити, не розуміє змісту значної частини теоретичних питань та практичних завдань, засвоєно лише деякі поняття з теми. Здобувач володіє лише деякими практичними навичками.
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

<i>Кількість балів</i>	<i>Опис критерію</i>
<i>5 балів</i>	Завдання виконано повністю, з високим рівнем якості, демонструє глибоке розуміння матеріалу. Робота характеризується творчим підходом, глибоким аналізом і застосуванням теоретичних знань на практиці. Усі аспекти завдання розкрито, а результати роботи є обґрунтованими. У практичних завданнях використано правильні методи аналізу та прийнято оптимальні рішення. Структура й оформлення роботи відповідають усім вимогам, робота вирізняється

	чіткістю та логічністю.
4 бали	Завдання виконано якісно та з дотриманням основних вимог. Робота демонструє достатній рівень розуміння матеріалу, наявність високого рівня розвитку навичок аналізу, синтезу, узагальнення. Теоретичні знання застосовано правильно, залучено відповідний інструментарій для виконання завдань. У практичних завданнях результати здебільшого коректні, хоча можуть бути незначні недоліки в деталях, таких як неповний аналіз окремих аспектів. Робота структурована й логічно оформлена, а висновки відповідають поставленим цілям. Оформлення відповідає вимогам, незначні недоліки не впливають на якість. Результати роботи можуть бути використані на практиці, але окремі аспекти потребують доопрацювання.
3 бали	Завдання виконано з дотриманням основних вимог, однак воно демонструє середній рівень розуміння матеріалу студентом. У роботі використано обмежену кількість теоретичних джерел, або вони застосовані некоректно. Для практичних завдань результати мають загальну відповідність вимогам, проте присутні недоліки в деталях, таких як неповне розкриття задачі чи наявність окремих помилок. Студент демонструє здатність виконувати завдання, але без достатньої глибини та критичного осмислення. Наявні недоліки в структурі роботи або застосуванні методів. Частково дотримано вимоги до оформлення, але є логічні неточності. Результати роботи мають обмежене практичне значення, можливі помилки в їх застосуванні.
2 бали	Завдання виконано частково або невідповідно до поставлених вимог. Результати роботи демонструють низький рівень розуміння теми та відсутність самостійності у виконанні. При виконанні завдання спостерігається мінімальне залучення теоретичних знань, не використано за необхідності належний інструментарій. У практичних типах завдань допущено серйозні помилки, які призводять до викривлення суті роботи. Порушено вимоги до оформлення або структури, а також спостерігаються грубі помилки в обґрунтуванні рішень чи результатів. Робота хаотично структурована, не дотримано вимог до оформлення, а результати є некоректними або непридатними для практичного застосування.
0 балів	Завдання не виконано або виконано повністю неправильно

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки студенти зобов'язані відпрацювати впродовж трьох наступних тижнів. У випадку недотримання цієї норми, замість “н” в журналі буде виставлено “0” (нуль балів), без права перездачі. Відпрацьоване лекційне заняття в електронному журналі позначається літерою «в». До підсумкового контролю допускаються студенти які за результатами поточного контролю отримали не менше 35 балів. Усі студенти, що отримали 34 балів і менше, не допускаються до складання підсумкового контролю і на підставі укладання додаткового договору, здійснюють повторне вивчення дисципліни впродовж наступного навчального семестру. За результатами підсумкового контролю (диференційований залік/екзамен) студент може отримати 40 балів. Студенти, які під час підсумкового контролю отримали 24 бали і менше, вважаються такими, що не здали екзамен/диференційований залік і повинні йти на перездачу.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях оцінюється в балах (згідно з **Шкалою оцінювання знань за ЄКТС**) і є сумою балів отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

Шкала оцінювання знань за ЄКТС:

Оцінка за національною шкалою	Рівень досягнень, %	Шкала ECTS
Національна диференційована шкала		
Відмінно	90 – 100	A
Добре	83 – 89	B
	75 – 82	C
Задовільно	67 – 74	D
	60 – 66	E
Незадовільно	35 – 59	FX

	0 – 34	F
Національна недиференційована шкала		
Зараховано	60 – 100	-
Не зараховано	0 – 59	-

Студенти, які не з'явилися на екзамени без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Галян О.І. Практикум з диференційної психології. Дрогобич : ДДПУ, 2020. 46 с.
2. Кокун О. М., Клименко В. В., Корніяка О. М. Психофізіологічні закономірності життєстійкості фахівців соціономічних професій: монографія/ за ред. О. М. Кокуна. Київ – Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 236 с.
3. Короход Я. Д., Долінська Л. В. Диференціальна психологія: навчально-методичні рекомендації (для студентів факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА»). Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія»; Фенікс, 2021. 55 с.
4. Кулеша-Любінець М., Ляхович Т. Гендерні особливості мотивації до лідерства у студентів університету. Збірник наукових праць: психологія. Івано-Франківськ: Вид-во ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Івано-Франківськ, 2019. Вип. 24. С. 11-17. <http://surl.li/ibqynd>
5. Мазяр О.В. Диференціальна психологія. Модульний курс. Навчальний посібник. Івано-Франківськ: Кондор, 2025. 284 с.
6. Максименко С.Д. Диференційна психологія. Видання 2-ге, перероблене і доповнене: підручник/ за загальною редакцією академіка Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 572 с.
7. Москалець В. П. Психологія особистості. Підручник, 3-тє вид., перероб., доповн. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 364 с.
8. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференційна психологія: навчальний посібник. Львів: Новий світ 2000, 2023. 236 с.

Додаткова література

9. Горноста́й П. П. Гендерні студії: освітні перспективи Київ : ПЦ «Фоліант», 2003. С. 5-21.
10. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Теорія і практика професійного психологічного відбору. Навчальний посібник. Київ : Ніка Центр, 2010. 532 с.
11. Пасніченко А. Е. Диференційна психологія у тестах: Практикум. Чернівці: Рута, 2005. 84 с.
12. Щербакова І. М. Психодіагностика професійного самовизначення особистості: навч.-метод. посіб. Суми: вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. 324 с.
13. Легендзевич Г. Я., Закалик Г. М. Порівняльна психологія та психофізіологія. Львів: Львівська політехніка, 2021. 216 с.
14. Courth L. · Differential psychology: a study of individual differences. Iowa: Kendall Hunt Publishing Company, 2019. 258 p.
15. Sommer P. Differential Psychology. Understand the Different Personalities and Read People with Personality Research. Berlin: XinXii, 2022. 103 p.